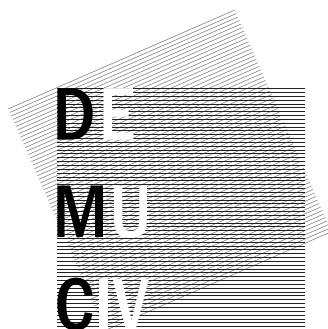

ΗΜΕΡΙΔΑ ΙΑΚΑ DEMUCIV:
ΠΟΛΕΙΣ ΠΟΛΙΤΩΝ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ:
ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

20-21 ΜΑΡΤΙΟΥ, 2015

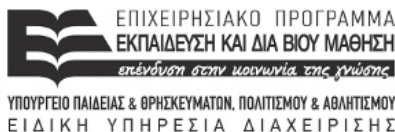
ΣΧΕΔΙΑΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ
ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΟΥ ΒΟΛΟΥ:
ΕΤΕΡΩΝ ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΡΑ ΚΑΘΟΤΟΜΩΝ ΔΙΑΡΚΕΣΤΩΝ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΩΝ ΤΑ ΤΗ ΔΙΑΚΗΝ ΤΗΣ ΕΠΙΘΕΤΗΜΟΝΗΣ ΓΝΩΣΗΣ
2011-2015

**Ημερίδα ερευνητικού προγράμματος Θαλής- DEMUCIV/
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας**

Η παρούσα έρευνα έχει συγχρηματοδοτηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο - ΕΚΤ) και από εθνικούς πόρους μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ) – Ερευνητικό Χρηματοδοτούμενο Έργο: ΘΑΛΗΣ. Επένδυση στην κοινωνία της γνώσης μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Τμήμα Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας,
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος

Παρασκευή 20 Μαρτίου – Πρωινές συνεδρίες

10:00 Καλωσόρισμα από την Ρίκη Βαν Μπούσχοτεν (ΙΑΚΑ)

1^η Συνεδρία: Αστικό τοπίο σε περίοδο κρίσεων
Συντονισμός: Ιωάννα Λαλιώτου

Συζητητές: Κώστας Γιαννακόπουλος, Γιάννης Γιαννιτσιώτης

10:10-10:30 Εύα Γάλλου, «Μικρασιάτες πρόσφυγες στο Βόλο. Γεωγραφικές και εννοιολογικές μετατοπίσεις»

10:30-10:50 Νίκος Τσικρίκης, «Η κοινωνική ζωή στην πόλη του Βόλου κατά τη διάρκεια του ελληνοϊταλικού Πολέμου»

10:50-11:10 Λεάνδρος Κυριακόπουλος,
«Ξαναδιαβάζοντας την ιστορία του Βόλου μέσα από το συμβάν της κρίσης»

11:10-11:30 Αλεξάνδρα Δημητρούκα, «Ο Βόλος στην οικονομική κρίση του Μεσοπολέμου»

11:30-12:15 Σχολιασμός – συζήτηση

12:15-12:45 Διάλειμμα: καφέ

2^η Συνεδρία: Όψεις από την ιστορία του Βόλου: κοινωνία και εργασία
Συντονισμός: Αίγλη Δημόγλου

Συζητητές: Κώστας Γιαννακόπουλος, Γιάννης Γιαννιτσιώτης

12:45-13:05 Ντίνα Μουστάνη, «Φιλανθρωπία και το σωματείο φιλόπρωχου Αδελφότητας»

13:05-13:25 Αντώνης Αντωνίου, «Εργατικό Κέντρο Βόλου (1908-1911): Πολιτισμικές πρακτικές και ταξική συνείδηση»

13:25-13:45 Ρίκη Βαν Μπούσχοτεν, «Η βιομηχανική εργασία στο Βόλο (1930-1970): έμφυλες διαστάσεις»

13:45-14:30 Σχολιασμός - συζήτηση

14:30-15:30 Ελαφρύ γεύμα

Παρασκευή 20 Μαρτίου – απογευματινές συνεδρίες

17:30-18:00 Καφέ

18:00-19:00 Περιήγηση στο χώρο του Μουσείου της Πόλης του Βόλου

19:00-19:45 Μάρλεν Μούλιου, «Η βιώσιμη ανάπτυξη στις πόλεις και στα μουσεία πόλεων: όραμα και πραγματικότητα»

19:45-20:30 Συζήτηση

Σάββατο 21 Μαρτίου

1^η Συνεδρία: Παρουσίαση του ερευνητικού προγράμματος
«Σχεδιάζοντας το Μουσείο της Πόλης του Βόλου: ιστορική έρευνα και
ανάπτυξη καινοτόμων διαδραστικών περιβαλλόντων για τη διάχυση της
επιστημονικής γνώσης»
Συντονισμός: Ιωάννα Λαλιώτου

- 10:00-10:15 Χάρης Χριστοδούλου, αρχιτέκτονας πολεοδόμος, λέκτορας ΑΠΘ – ομάδα
ΑΠΘ-DEMUCIV, «Ο Βόλος στο δίκτυο των μεσογειακών πόλεων»
10:15-10:30 Γιώργος Παπακωνσταντίνου, αρχιτέκτονας, καθηγητής Π.Θ. και
Επιστημονικός Υπεύθυνος του ερευνητικού προγράμματος Θαλής-
DEMUCIV «Δημιουργία καινοτόμων περιβαλλόντων διαδραστικής
προσέγγισης της ιστορικής και πολιτισμικής πληροφορίας»
10:30-11:00 Συζήτηση

2^η Συνεδρία: «Αθέατα σύνορα στην πόλη»
Συντονισμός: Ρίκη Βαν Μπούσχοτεν

Συζητητές: Κώστας Γιαννακόπουλος, Γιάννης Γιαννιτσιώτης

- 11:00-11:20 Όλγα Σεβαστίδου, «Ιστορίες στο «μεταίχμιο» του ιστορικού
ενδιαφέροντος. Επιλέγοντας αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις
αφήγησης ζωής για το Μουσείο της Πόλης του Βόλου».
11:20-11:40 Μαρία Καραστεργίου, «Το γήπεδο ως μικρογραφία της πόλης και η
πόλη ένα μεγάλης κλίμακας γήπεδο: Η ομάδα της Νίκης, συλλογική
μνήμη και προσφυγική ταυτότητα»
11:40-12:00 Βασιλική Λάζου, «Αθέατα σύνορα' στην πόλη του Βόλου στη δεκαετία
του 1940».
12:00-12:20 Ελένη Σιδέρη, «Γέφυρες, Νησίδες, Χάσματα: Διατοπικότητα και Διεθνική
Πόλη»
12:20-13:15 Σχολιασμός συζήτηση

Συντονιστής -
Επιστημονικός Υπεύθυνος προγράμματος:
Παπακωνσταντίνου Γιώργος (TAM)

Γραμματειακή υποστήριξη προγράμματος:
Ιφιγένεια Χαρατσή (TAM)

Συζητητές:
Κώστας Γιαννακόπουλος, κοινωνικός ανθρωπολόγος, Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Γιάννης Γιαννιτσιώτης, ιστορικός, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Οργανωτική Επιτροπή: Ρίκη Βαν Μπούσχοτεν (ΙΑΚΑ), Ιωάννα Λαλιώτου (ΙΑΚΑ),
Ιουλία Πεντάζου (TAM), Μάρλεν Μούλιου (ΕΚΠΑ, CAMOC-ICOM)

ΗΜΕΡΙΔΑ ΙΑΚΑ DEMUCIV:
ΠΟΛΕΙΣ ΠΟΛΙΤΩΝ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ:
ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

20-21 ΜΑΡΤΙΟΥ, 2015

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΩΝ

1η Συνεδρία:

«Αστικό τοπίο σε περίοδο κρίσεων»

Εύα Γάλλου,
ιστορικός, ερευνήτρια DEMUCIV

Μικρασιάτες πρόσφυγες στο Βόλο Γεωγραφικές και εννοιολογικές μετατοπίσεις

Ο Βόλος μέχρι το 1840 ήταν μια μεσαιωνική πόλη που εκτεινόταν μέσα στα όρια του βυζαντινού της κάστρου. Η ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου στη Θεσσαλία στη διάρκεια του 19ου αιώνα, άλλαξε τελείως τα χαρακτηριστικά της πόλης. Μελετώντας την ιστορία του Βόλου, από το 1841 και έπειτα, αυτό που συναντά κανείς ξανά και ξανά, είναι η έννοια της αστικότητας που τη συνοδεύει. Ο Βόλος, παρά το μικρό του πληθυσμό, έχει χαρακτηριστικά που τον ξεχωρίζουν από τις υπόλοιπες πόλεις της Θεσσαλίας, είναι δηλαδή σημαντικό εμπορικό κέντρο και έχει αναπτυσσόμενο βιομηχανικό τομέα.

Μέχρι τη δεκαετία του 1920 η φυσιογνωμία της πόλης είχε σε μεγάλο βαθμό παγιωθεί, αρχιτεκτονικά και χωροταξικά. Η έλευση των Μικρασιατών προσφύγων στο Βόλο το 1922 αποτέλεσε τομή στην εξέλιξή του και έφερε δραστικές αλλαγές σε όλα τα επίπεδα της λειτουργίας του. Η επιλογή του Ξηροκάμπου, η περιοχή δηλαδή δυτικά του Βόλου μετά τον ποταμό Κραυσίδωνα, για τη στέγαση των προσφύγων δεν βασίστηκε μόνο σε χωροταξικά και πληθυσμιακά κριτήρια, αλλά και σε εννοιολογικές ταξινομήσεις που βασίστηκαν στην μέχρι τότε ιστορία της πόλης. Ο Κραυσίδωνας υπήρξε το αόρατο σύνορο ανάμεσα στο Βόλο και τη Νέα Ιωνία, ανάμεσα στους ντόπιους και τους πρόσφυγες, υπενθυμίζοντας τις μετατοπίσεις στο χώρο και στην ταυτότητα του Βόλου που οι πρόσφυγες έφεραν.

Νίκος Τσικρίκης,
ιστορικός, Υπ.διδ. ΙΑΚΑ, ερευνητής DEMUCIV

Η κοινωνική ζωή στην πόλη του Βόλου κατά τη διάρκεια του ελληνοϊταλικού Πολέμου

Τα δεδομένα του ελληνοϊταλικού πολέμου (Οκτώβριος 1940 – Απρίλιος 1941) εισήγαγαν βίαια την πόλη σε μια μακρά περίοδο κρίσης, αυτή της δεκαετίας του 1940 με όλες της τις διαφοροποιήσεις, ανάλογα με την κάθε υποπερίοδο. Η ανακοίνωση θα εστιαστεί στο πώς βίωσαν οι κάτοικοι του Βόλου τον πόλεμο του 1940-1941, σε συνδυασμό με την ανταπόκριση των τοπικών φορέων (Έπαρχος, Δήμος Παγασών, Εκκλησία κλπ.). Θα επιχειρηθεί να φωτιστούν ορισμένες πτυχές της νέας καθημερινότητας των κατοίκων, όπως αυτή επηρεάστηκε από τον πόλεμο (βομβαρδισμοί, ζωή στα καταφύγια, φυγή στο βουνό κ.ά.).

Λεάνδρος Κυριακόπουλος,
κοινωνικός ανθρωπολόγος, Διδάκτορας Παντείου
Πανεπιστημίου, ερευνητής DEMUCIV

Ξαναδιαβάζοντας την ιστορία του Βόλου μέσα από το συμβάν της κρίσης

Η παρουσίαση αυτή επιθυμεί να διερευνήσει τις μετατοπίσεις που συμβαίνουν στις εικόνες που έχουμε για το παρελθόν και το μέλλον όπως αντανakλούνται στο, και επι-σημαίνονται από, το αστικό τοπίο. Πιο συγκεκριμένα, εξετάζει γεγονότα κρίσης που έχουν «σημαδέψει» την πόλη του Βόλου και επιχειρεί να διαβάσει τα μνημονικά και φαντασματικά ίχνη όπως έχουν «εγγραφεί» στο οικιστικό της σώμα. Η ανοικοδόμηση της πόλης μετά τους σεισμούς του 1955, και την ανακήρυξη των ερειπίων του Οθωμανικού Κάστρου ως μνημείου, και τα συνεχή εγχειρήματα ανάπλασης που ξεκίνησαν την δεκαετία του 1980, όπου ακολούθησαν το πιο πρόσφατο κύμα αποβιομηχάνισης, αποτελούν τον χώρο αυτής της συζήτησης.

Αλεξάντρα Δημητρούκα,
ιστορικός, ερευνήτρια DEMUCIV

Ο Βόλος στην οικονομική κρίση του Μεσοπολέμου

Η ανακοίνωση αφορά στην οικονομική κρίση του Μεσοπολέμου στην πόλη του Βόλου. Χρησιμοποιώντας το Δελτίο του Βιομηχανικού και Εμπορικού Επιμελητηρίου, τον τοπικό και αθηναϊκό Τύπο επιχειρώ μια πρώτη απεικόνιση του Βόλου της κρίσης. Από τα τελευταία χρόνια της δεκαετίας του 1920 - οπότε και η τοπική οικονομία βιώνει τους πρώτους κλυδωνισμούς, με το εμπόριο να πλήττεται πρώτο - μέχρι και το 1932, χρονιά κήρυξης του χρεωσταςίου της χώρας, η οικονομική δραστηριότητα στην πόλη θα παραμείνει ασθενής. Η πτώχευση της Τράπεζας Κοσμάδωπουλου θα κλονίσει την κοινωνία του Βόλου και θα καταστήσει σαφή την πτωτική πορεία της βολιώτικης οικονομίας. Η εικόνα του Βόλου το 1932 είναι μια εικόνα φτώχειας, ανεργίας, διαμαρτυριών, εργατικών διεκδικήσεων.

2^η Συνεδρία:

Όψεις από την ιστορία του Βόλου: κοινωνία και εργασία

Ντίνα Μουστάνη, ιστορικός,
Διδάκτορας ΙΑΚΑ, ερευνήτρια DEMUCIV

“Οι πατέρες των ορφανών”: η Φιλόπτωχος Αδελφότης Βόλου και το ορφανοτροφείο της, 1894-1940.

Στην ανακοίνωσή μας θα αναφερθούμε στις πρώτες προσπάθειες διαμόρφωσης ενός φιланθρωπικού λόγου για τα ορφανά, άπορα και εγκαταλειμμένα παιδιά του Βόλου από τα τέλη του 19ου αιώνα μέχρι και το τέλος του Μεσοπολέμου. Καίρια υπήρξε η σύσταση της Φιλοπτώχου Αδελφότητας το 1894 η οποία επικεντρώθηκε στην ίδρυση πτωχοκομείου (1909) και ορφανοτροφείου (1911), συμπληρώνοντας μια παράλληλη φιλανθρωπική δράση, αυτή

της Φιλελεήμονος Αδελφότητας που προσανατολίστηκε στην περίθαλψη των αρρώστων της πόλης και την οργάνωση του νοσοκομείου. Εξετάζουμε τη δράση των διαχειριστών του ορφανοτροφείου, ως επί το πλείστον εμπόρων, γιατρών και βιομηχάνων, τη σχέση τους με τους μικρούς ευεργετούμενους και την καθημερινή ζωή των τελευταίων στο ίδρυμα. Αναλύεται το πλέγμα των δωρητών και συνδρομητών οι οποίοι συντηρούν το ορφανοτροφείο, αυξάνοντας τους πόρους και την ακίνητη περιουσία του. Σκιαγραφούνται επίσης οι πρώτες προσπάθειες οικονομικής “αυτοτέλειας” του ιδρύματος με τη συμβολή των ιδίων των τροφίμων, στα πλαίσια της επαγγελματικής τους μαθητείας.

Αντώνης Αντωνίου,
ιστορικός, Υπ. Διδ. ΙΑΚΑ, ερευνητής DEMUCIV

Εργατικό Κέντρο Βόλου (1908-1911): Πολιτισμικές πρακτικές και ταξική συνείδηση

Το Εργατικό Κέντρο του Βόλου ιδρύθηκε το 1908 με σκοπό να αποτελέσει έναν αποτελεσματικό φορέα προώθησης των εργατικών διεκδικήσεων. Υπήρξε η πρώτη πανελλαδικά εργατική κίνηση που έφερε την ονομασία αυτή. Υποστήριξε τις απεργίες που λάμβαναν χώρα στην πόλη, προώθησε τη συνδικαλιστική και πολιτική δράση των εργατών και διακήρυξε τις σοσιαλιστικές ιδέες -σε διάφορες εκδοχές τους. Πέρα όμως, ή παράλληλα, με τα παραπάνω, στο πλαίσιο της ζωής του Κέντρου αναπτύχθηκαν και πρωτοβουλίες πολιτιστικού χαρακτήρα, μέσα από τις οποίες το πεδίο της εργασίας ερχόταν σε σύνδεση με άλλες πλευρές της ζωής των εργατών. Οι πολιτιστικές αυτές δράσεις (Χορωδία, Νυχτερινή Σχολή, «λογοτεχνικές βραδιές») δεν αποτέλεσαν απλά συμπληρωματικά στοιχεία, αλλά σημαντικές όψεις της ζωής του Εργατικού Κέντρου και των μελών του. Σκοπός της παρούσας ανακοίνωσης είναι η εξέταση των δραστηριοτήτων αυτών, κατά την περίοδο 1908-1911. Επίσης, η διερεύνηση των συσχετίσεων ανάμεσα στις πολιτιστικές αυτές δράσεις, την πολιτική και τις διαδικασίες διαμόρφωσης της εργατικής ταυτότητας.

Ρίκη Βαν Μπούσχοτεν,
κοινωνική ανθρωπολόγος, καθηγήτρια ΙΑΚΑ, συντονίστρια
ερευνητικής ομάδας ΙΑΚΑ - DEMUCIV

Η βιομηχανική εργασία στο Βόλο (1930-1970): έμφυλες διαστάσεις

Μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1970 η κοινωνική ιστορία του Βόλου σημαδεύεται έντονα από τα πολλαπλά εργοστάσια και από τους ανθρώπους που εργάζονταν σε αυτά. Μετά την εγκατάσταση των προσφύγων ένα μεγάλο ποσοστό των εργαζομένων στη βιομηχανία ήταν γυναίκες, σε ορισμένους κλάδους μάλιστα ο αριθμός των εργατριών ήταν διπλάσιος ή και τριπλάσιος εκείνου των ανδρών εργατών. Κι αυτό σε μια εποχή που τα πατριαρχικά ήθη αντιμετώπιζαν με μεγάλη καχυποψία τη γυναικεία απασχόληση εκτός σπιτιού. Με βάση αυτό το δεδομένο αποκτά μεγάλο ενδιαφέρον να αναλυθεί η βιομηχανική εργασία υπό το πρίσμα του φύλου. Η παρουσίαση βασίζεται κυρίως σε προφορικές μαρτυρίες εργατών και εργατριών που συγκεντρώθηκαν το 2013-2015 στο πλαίσιο του ερευνητικού προγράμματος «Σχεδιάζοντας το Μουσείο Πόλης του Βόλου» αλλά και σε μια παλιότερη συλλογή του ΙΑΚΑ (2001) σχετικά με την Καπνοβιομηχανία Ματσάγγου. Στο πρώτο μέρος της ανακοίνωσης θα παρουσιαστεί το κοινωνικό προφίλ των εργατών και εργατριών καθώς και ορισμένα δομικά στοιχεία σχετικά με τον κατά φύλο καταμερισμό εργασίας και τις έμφυλες ανισότητες. Το δεύτερο μέρος θα επικεντρωθεί στην αναπαράσταση της εργασιακής εμπειρίας στη μνήμη των εργαζομένων. Η ανάλυση των συνεντεύξεων ανέδειξε τη σωματική εμπειρία, τον έρωτα και τη σεξουαλικότητα, αλλά και τις ενδο-εργοστασιακές κοινωνικές σχέσεις ως κεντρικά στοιχεία του μικρόκοσμου των εργοστασίων.

Μάρλεν Μούλιου,

Λέκτορας Μουσειολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών και Πρόεδρος της Διεθνούς Επιτροπής για τις συλλογές και δραστηριότητες των μουσείων πόλεων (CAMOC-ICOM, International Committee for the Collections and Activities of Museums of Cities)

Η βιώσιμη ανάπτυξη στις πόλεις και στα μουσεία πόλεων: όραμα και πραγματικότητα

Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης απασχολεί τις σύγχρονες κοινωνίες όλο και πιο επιτακτικά τα τελευταία χρόνια και στο πλαίσιο αυτό τα μουσεία, ως έκφραση και έκφραση της κοινωνικής και πολιτισμικής δημιουργίας, συμμετέχουν ενεργά (ή τουλάχιστον οφείλουν να το πράττουν) στην μετεξέλιξη της κοινωνίας σε μια κοινωνία με όραμα τη βιώσιμη ανάπτυξη. Άλλωστε, η επιτακτικότητα του αιτήματος εκφράζεται και από το γεγονός ότι το Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων επέλεξε ως θέμα του φετινού εορτασμού της Διεθνούς Ημέρας Μουσείων τη συμβολή των μουσείων στην ανάπτυξη μιας κοινωνίας με προοπτικές.

Με αφορμή την έναρξη λειτουργίας του μουσείου της πόλης του Βόλου και με βάση αναφοράς την πολυτοκίλη δράση και κεκτημένη εμπειρία της Διεθνούς Επιτροπής για τις συλλογές και δραστηριότητες των μουσείων πόλεων την οποία εκπροσωπώ, στην παρούσα ανακοίνωση θα επιχειρήσω να σκιαγραφήσω τις διαφορετικές πτυχές της βιώσιμης ανάπτυξης και έκφρασης της κοινωνικής αξίας στα μουσεία πόλεων. Επίκεντρο της συλλογιστικής που θα αναπτυχθεί αποτελεί το εξής βασικό ερώτημα: ποια τα συστατικά στοιχεία μιας «ευτυχημένης» πόλης και αντιστοίχως ποια τα χαρακτηριστικά ενός «ευτυχημένου» μουσείου πόλης, ή αλλιώς τι μπορεί να σημαίνει βιώσιμη ανάπτυξη για μια πόλη και για το μουσείο της, που εκφράζει την ιστορία και τη ζωή αυτής όσο και των πολιτών της;

Σάββατο 21 Μαρτίου

1^η Συνεδρία: Παρουσίαση του ερευνητικού προγράμματος «Σχεδιάζοντας το Μουσείο της Πόλης του Βόλου: ιστορική έρευνα και ανάπτυξη καινοτόμων διαδραστικών περιβαλλόντων για τη διάχυση της επιστημονικής γνώσης», από τις ερευνητικές ομάδες του τμήματος Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και του τμήματος Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Χάρις Χριστοδούλου,
αρχιτέκτονας πολεοδόμος, λέκτορας ΑΠΘ – ομάδα ΑΠΘ-
DEMUCIV

Ο Βόλος στο δίκτυο των μεσογειακών πόλεων

Η ομάδα του Τμήματος Αρχιτεκτόνων ΑΠΘ (Β.Χαστάογλου, Ε.Αθανασίου, Ε.Μαϊστρου, Χ.Χριστοδούλου, C.Pallini) έχει ως αντικείμενο έρευνας τη συγκριτική προσέγγιση του Βόλου στο πλαίσιο των μεσογειακών πόλεων. Συγκεκριμένα, εξετάζεται αφενός η διαδικασία εξέλιξης του ιστού και της φυσιογνωμίας του Βόλου ως παραθαλάσσιας πόλης και σε σχέση με το λιμάνι του, αφετέρου η θέση του Βόλου στο δίκτυο των παράκτιων μεσογειακών πόλεων, διαχρονικά και συγχρονικά, μέσα από διάφορες πτυχές. Στο πλαίσιο αυτό, αναδεικνύεται και τεκμηριώνεται ο ρόλος και η σημασία του Βόλου ως τμήμα ενός ευρύτερου δικτύου πόλεων-λιμανιών, καθώς και τα ιδιαίτερα γνωρίσματα της πόλης συγκρινόμενα με άλλες περιπτώσεις. Το δίκτυο των μεσογειακών πόλεων αφορά ένα σύνολο πόλεων-λιμανιών, που παρουσιάζουν κοινά ή/και συγκρίσιμα χαρακτηριστικά στην ιστορική πορεία τους και στη σημερινή τους κατάσταση. Ο χρονικός ορίζοντας της έρευνας οριοθετείται από τον 18ο αιώνα έως τη σημερινή εποχή, λόγω της σύγχρονης φυσιογνωμίας της πόλης όπως αυτή έχει διαμορφωθεί κυρίως στην περίοδο αυτή, καθώς και της ύπαρξης πληθώρας τεκμηρίων. Ωστόσο, εξετάζεται συνοπτικά η παρουσία της πόλης σε χαρακτηριστικές περιόδους στο βάθος του ιστορικού χρόνου.

Γιώργος Παπακωνσταντίνου,
αρχιτέκτονας, καθηγητής Π.Θ. και Επιστημονικός Υπεύθυνος
του ερευνητικού προγράμματος Θαλής-DEMUCIV

Δημιουργία καινοτόμων περιβαλλόντων διαδραστικής προσέγγισης της ιστορικής και πολιτισμικής πληροφορίας

Η ερευνητική ομάδα του εργαστηρίου ΕΠΕΟΤ, του Τμήματος Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του ΠΘ επεξεργάζεται, στα πλαίσια του De-MuCiV, μια ολοκληρωμένη πρόταση για τη δημιουργία διαδραστικών εκθεμάτων και πολυμεσικών περιβαλλόντων από κοινού με τις άλλες δύο ερευνητικές ομάδες, οι οποίες θέτουν τους στόχους και το περιεχόμενο των εφαρμογών. Η έρευνα αρθρώνεται στους παρακάτω θεματικούς άξονες: α) Πρότυπες βάσεις δεδομένων που θα τροφοδοτούνται με ποικίλα είδη πληροφορίας, από τις οποίες θα ενημερώνονται συνεχώς τα διαδραστικά εκθέματα του Μουσείου. β) Καταγραφή του Ηχοτοπίου της πόλης του Βόλου και της ευρύτερης περιοχής. γ) Διαδραστικά εκθέματα για το Μουσείο της Πόλης του Βόλου. Η σχετική έρευνα εστιάζεται στις ανάγκες των χρηστών/επισκεπτών του Μουσείου, με βασικό στόχο να τους επιτρέψει μια πολυεπίπεδη προσέγγιση των θεματικών κατηγοριών του Μουσείου, η οποία θα τους δίνει τη δυνατότητα να επιλέγουν κάθε φορά από ένα ευρύ φάσμα πληροφοριών, το είδος και τον τρόπο των πληροφοριών με το οποίο θα έρθουν σε αλληλόδραση. Για την επίτευξη αυτών των στόχων, θα χρησιμοποιηθεί ένα φάσμα τεχνολογιών όπως τρισδιάστατα ψηφιακά μοντέλα, διαισθητικοί τρόποι διάδρασης με ψηφιακά εκθέματα, συστήματα επταυξημένης πραγματικότητας (augmented reality) τόσο στο φυσικό περιβάλλον της πόλης όσο και στους χώρους του μουσείου, δορυφορικά συστήματα εντοπισμού (locative systems) μέσω της χρήσης «έξυπνων» συσκευών.

2^η Συνεδρία:
«Αθέατα σύνορα στην πόλη»

Όλγα Σεβαστίδου,
κοινωνική ανθρωπολόγος, ερευνήτρια DEMUCIV

**Ιστορίες στο «μεταίχμιο» του ιστορικού ενδιαφέροντος.
Επιλέγοντας αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις αφήγησης
ζωής για το Μουσείο της Πόλης του Βόλου.**

Η ανακίνηση πραγματεύεται το ζήτημα της επιλογής αφηγήσεων Προφορικής Ιστορίας για μουσειακή χρήση. Ποιες «ιστορίες» βιωμένης εμπειρίας έχουν θέση σε ένα Μουσείο Πόλης; Τι γίνεται με τις πολύ προσωπικές «ιστορίες», τις ορισμένες φορές βαθιές εκμυστηρεύσεις γύρω από συναισθήματα και ανθρώπινες σχέσεις, τις εξιδανικευμένες μπροστά στο μαγνητόφωνο αφηγήσεις και τις σιωπές; Αξιοποιούμε και πως τις ηχητικές καταγραφές αφηγήσεων που έχουν σημαδέψει τις ζωές των αφηγητών/τριών, ωστόσο κινούμενες στη σφαίρα της μικροιστορίας μοιάζουν αρχικά «αδύναμες» για την απόδοση αυτού που αποκαλούμε το «κλίμα μιας εποχής»; Τι κάνουμε με τα ηχογραφημένα αποσπάσματα μιας αφήγησης ζωής που αναδεικνύουν την ίδια τη συνθήκη της ερευνητικής διαδικασίας της Προφορικής Ιστορίας; Στη σφαίρα της εφαρμοσμένης Προφορικής Ιστορίας, εκεί που η βιωμένη εμπειρία καλείται να επιτελέσει το ρόλο του εκθέματος, οι ιστορίες αυτές μπορούν συμβάλλουν στην πιο ολόπλευρη κατανόηση του παρελθόντος και πως;

Μαρία Καραστεργίου,
κοινωνική ανθρωπολόγος, ερευνήτρια DEMUCIV

**Το γήπεδο ως μικρογραφία της πόλης και η πόλη ένα μεγάλης
κλίμακας γήπεδο: Η ομάδα της Νίκης, συλλογική μνήμη και
προσφυγική ταυτότητα**

Στο πλαίσιο του προγράμματος «Σχεδιάζοντας το Μουσείο του Βόλου» πραγματοποιήθηκε εθνογραφική έρευνα στην περιοχή της Νέας Ιωνίας που περιλάμβανε και την ποδοσφαιρική ομάδα της «Νίκης», η οποία ιδρύθηκε το 1924 από Μικρασιάτες πρόσφυγες. Για το σκοπό αυτό συγκεντρώθηκαν προφορικές μαρτυρίες παικτών και φιλάθλων που αφηγούνται την εμπειρία τους σε σχέση με την ομάδα την περίοδο 1946-1966. Σ' αυτές η Νίκη

αναδεικνύεται ως ουσιαστικό στοιχείο της ταυτότητας και της συλλογικής μνήμης των προσφύγων της Νέας Ιωνίας. Στην παρούσα ανακοίνωση το ποδόσφαιρο εξετάζεται ως «μνημονικός τόπος» και ως δυναμικό πεδίο εντός του οποίου επιπελούνται πρακτικές ταυτοποίησης. Μέσα από αυτές παράγονται οι φαντασιακές και συμβολικές σχέσεις της ομάδας και των φιλάθλων με την τοπική κοινότητα, την ιστορία, τον αστικό χώρο του Βόλου και τον «Άλλο», που στην περίπτωση αυτή είναι η ομάδα των «ντόπιων», ο Ολυμπιακός Βόλου. Αντλώντας υλικό από τις προφορικές μαρτυρίες, αναλύεται πώς το γήπεδο φαίνεται να μετατρέπεται σε μια μικρογραφία της πόλης καθώς αποτελεί έναν χώρο έντονης δραματοποίησης της αντιπαλότητας και έκφρασης βαθύτερων πολιτισμικών, πολιτικών και οικονομικών ανταγωνισμών μεταξύ ντόπιων και προσφύγων. Αντιστρόφως, η πόλη μοιάζει να μεταβάλλεται σε ένα μεγάλης κλίμακας γήπεδο όπου οι λευκές διαγραμμίσεις του γηπέδου γίνονται αόρατα συμβολικά σύνορα μέσα στον αστικό χώρο.

Βασιλική Λάζου,

ιστορικός, Διδάκτορας Πάντειου Πανεπιστημίου,
ερευνήτρια DEMUCIV

Αθέατα σύνορα στην πόλη του Βόλου στη δεκαετία 1940

Το σύνορο αποτελεί ένα είδος ορίου που διακρίνει και ιεραρχεί τη διαφορετικότητα ενισχύοντας το διαχωρισμό ανάμεσα στο «έξω» και στο «μέσα», ανάμεσα σε «εκείνους» και σε «εμάς». Η ανακοίνωση θα διερευνήσει τον τρόπο με τον οποίο διαμορφώνονται τα σύνορα μέσα στην πόλη του Βόλου σε περιόδους κρίσης όπως είναι η Κατοχή και ο Εμφύλιος. Η Ιταλο-γερμανική Κατοχή διατήρησε ως ένα βαθμό τα ήδη υπάρχοντα κοινωνικά και πολιτιστικά σύνορα του Μεσοπολέμου. Παράλληλα δημιούργησε νέα σύνορα και διαχωρισμούς ανάμεσα στους κατακτητές και τους κατακτημένους, ανάμεσα σε όσους συνεργάζονταν και σε όσους αντιστέκονταν, ανάμεσα στους έχοντες και στους μη κατέχοντες. Μέσα στις ακραίες συνθήκες της ξενικής κατάκτησης δημιουργήθηκαν σύνορα όχι μόνο οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά αλλά και χωροταξικοί διαχωρισμοί που χάρασαν όρια ανάμεσα στο κέντρο της πόλης, όπου είχαν την έδρα τους οι κατακτητές, και τις περιφερειακές συνοικίες που χάρη στην Αντίσταση βίωναν μια ιδιότυπη ελευθερία. Επρόκειτο για σύνορα άλλοτε ρευστά και δυσδιάκριτα και άλλοτε με σαφήνεια οριοθετημένα, σύνορα που συνδέονταν με την ελευθερία της κυκλοφορίας ή τους τοπικούς και χρονικούς περιορισμούς της.

Εκτός από τα «αθέατα» σύνορα μέσα στην ίδια την πόλη στην ανακοίνωση θα διερευνηθούν τα σύνορα ανάμεσα στον αστικό χώρο και την ύπαιθρο. Επρόκειτο για σύνορα τα οποία οριοθετούνταν από τους περιορισμούς και τον έλεγχο των κατακτητών αλλά και από τις επείγουσες επισιτιστικές ανάγκες των κατοίκων της πόλης. Ήταν κυρίως σύνορα τα οποία διαχωρίζαν την κατακτημένη πόλη από την Ελεύθερη Ελλάδα του βουνού.

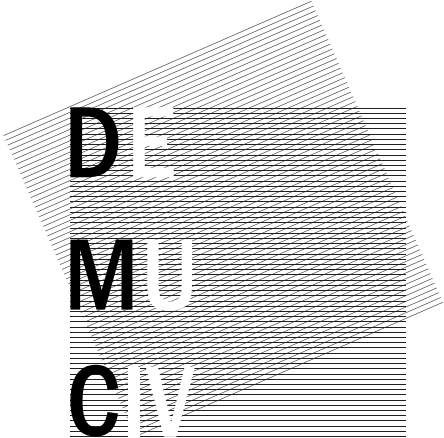
Αναφορά θα γίνει στα σύνορα μέσα στην πόλη κατά τη διάρκεια του Εμφυλίου. Θα διερευνηθεί η διάκριση ανάμεσα στην πόλη η οποία βίωνε ως ένα βαθμό συνθήκες πολιτικής νομιμότητας και την ύπαιθρο όπου κυριαρχούσε η λευκή τρομοκρατία. Έμφαση θα δοθεί τέλος στη ρευστότητα των ορίων ανάμεσα στην πόλη η οποία ελέγχονταν από τον Εθνικό Στρατό και την ανταρτοκρατούμενη (το 1946-1948) ύπαιθρο. Η ανακοίνωση θα βασιστεί σε αρχειακό υλικό και προφορικές μαρτυρίες για τη δεκαετία του 1940 που συλλέχθηκαν στα πλαίσια του προγράμματος Θαλής – DEMUCIV.

Ελένη Σιδέρη,

κοινωνική ανθρωπολόγος, Διδάκτορας School of Oriental & African Studies – Πανεπιστήμιο Λονδίνου, ερευνήτρια DEMUCIV

Γέφυρες, Νησιδες, Χάσματα: Διατοπικότητα και Διεθνική Πόλη

Η διαμετανάστευση αυξάνει τόσο τις διαφορετικές ομάδες που καλούνται να συμβιώσουν και να βιώσουν την πόλη πολλαπλασιάζοντας τα αποτυπώματα που αυτές αφήνουν στο χώρο της και δημιουργεί διανυσματικές ανάμεσα σε αστικά κέντρα που πολλές φορές ανανεώνουν παλιότερους ιστορικούς δεσμούς και μεταναστευτικούς δρόμους, αλλά συχνά διαμορφώνει νέους. Αλλά πως αυτοί οι δεσμοί και διανυσματικές αναμοχλεύονται στην καθημερινότητα του διαμετανάστη; Για να εξετάσουμε τις πιθανές απαντήσεις θα επικεντρωθούμε στην έννοια της διατοπικότητας και στους τρόπους που αυτή αναπτύσσεται ανάμεσα σε οράτα ή αόρατα σύνορα ή εξαιτίας τους μέσα στην πόλη. Η παρουσίαση θα αναδείξει ποικίλες εκφράσεις διατοπικότητας στη γειτονιά της Νέας Ιωνίας, όπως η τελευταία βιώνεται από διαφορετικές κατηγορίες μεταναστών. Τα παραδείγματα αυτά θα υπογραμμίσουν τους τρόπους που η διατοπικότητα μπορεί να οδηγήσει σε αποκλεισμό ή σε υπέρβαση των συνόρων ανάλογα με το κοινωνικό κεφάλαιο του διαμετανάστη.

DE MU CIV

ΣΧΕΔΙΑΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΟΥ ΒΟΛΟΥ:

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΩΝ ΔΙΑΔΡΑΣΤΙΚΩΝ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΧΥΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΓΝΩΣΗΣ

2011-2015